

SCI-CONF.COM.UA

**SCIENCE, INNOVATIONS AND
EDUCATION: PROBLEMS
AND PROSPECTS**

**PROCEEDINGS OF IX INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
APRIL 6-8, 2022**

**TOKYO
2022**

SCIENCE, INNOVATIONS AND EDUCATION: PROBLEMS AND PROSPECTS

Proceedings of IX International Scientific and Practical Conference

Tokyo, Japan

6-8 April 2022

Tokyo, Japan

2022

UDC 001.1

The 9th International scientific and practical conference “Science, innovations and education: problems and prospects” (April 6-8, 2022) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2022. 580 p.

ISBN 978-4-9783419-3-8

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine Science, innovations and education: problems and prospects. Proceedings of the 9th International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Tokyo, Japan. 2022. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/ix-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-science-innovations-and-education-problems-and-prospects-6-8-aprelya-2022-goda-tokio-yaponiya-arhiv/>.

Editor

Komarytskyy M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: tokyo@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua>

©2022 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2022 CPN Publishing Group ®

©2022 Authors of the articles

PEDAGOGICAL SCIENCES

34.	<i>Chovganyuk O., Vasylechko M., Haman I., Kocherzhat O., Luchko O.</i>	219
	THE FORMATION OF MEDICAL STUDENTS OF RESEARCH WORKS SKILLS	
35.	<i>Harapko V., Popovych N.</i>	222
	USE OF PAPER-BASED AND COMPUTER-MOBILE BASED (QR-CODES) TASKS IN LEARNING ENGLISH GRAMMAR	
36.	<i>Klymchuk I.</i>	226
	ORGANIZATIONAL AND MANAGEMENT ASPECT OF DESIGN OF EDUCATIONAL AND DEVELOPMENT ENVIRONMENT OF THE INSTITUTION OF GENERAL SECONDARY EDUCATION IN UKRAINE	
37.	<i>Naluzhna T. V., Merhel T. V., Sarapuk O. R., Sarapuk I. V., Yusyorchuk U. V.</i>	231
	ORGANIZATION OF FUTURE SPECIALISTS PROFESSIONAL TRAINING IN THE MEDICAL FIELD ON THE BASIS OF INTERDISCIPLINARY INTEGRATION	
38.	<i>Борин Г. В.</i>	236
	ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО КЕРІВНИЦТВА ХУДОЖНЬО-КОНСТРУКТИВНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ДІТЕЙ В ЗДО	
39.	<i>Ващенко Л., Новченкова К.</i>	240
	ПОГЛЯД УЧАСНИКІВ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА СВОБОДУ ВИБОРУ, ІНТЕРЕС ТА САМОРЕАЛІЗАЦІЮ В ЗАКЛАДІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	
40.	<i>Волік О. В.</i>	247
	ІНШОМОВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ	
41.	<i>Гарасим Ю. А., Криськів М. Й.</i>	250
	СПЕЦИФІКА ЗАСТОСУВАННЯ ВПРАВ НА РЕДАГУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЛЕКСИКИ	
42.	<i>Гірняк С. П., Стасів І. С.</i>	260
	ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	
43.	<i>Грущак М. В., Криськів М. Й.</i>	267
	РОБОТА НАД ПУБЛІЦИСТИЧНИМ СТИЛЕМ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У 8–9 КЛАСАХ	
44.	<i>Загородня А. А.</i>	278
	ІДЕЇ ДЛЯ ЯКІСНОЇ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ (2017)	
45.	<i>Коваленко К. В.</i>	286
	УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ РЕСУРСУ CANVA В ПРИРОДНИЧІЙ ГАЛУЗІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	

СПЕЦИФІКА ЗАСТОСУВАННЯ ВПРАВ НА РЕДАГУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЛЕКСИКИ

Гарасим Юлія Андріївна,
студентка факультету філології і журналістики,
Криськів Мирослава Йосипівна,
науковий керівник, кандидат педагогічних наук, викладач,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

Анотація: У статті розглянута специфіка застосування вправ на редагування у процесі вивчення лексики на уроках української мови в середній школі; проаналізовано використання словникової роботи як засобу редагування тексту в процесі вивчення лексики; з'ясовано основні завдання, принципи та об'єкти словникової роботи на уроках української мови; подано приклади вправ, спрямованих на з'ясування семантики слова, його основних ознак, ознайомлення з словниковим складом української мови, сферою вживання різних лексичних шарів.

Ключові слова: лексика, текст, аналіз, редагування, помилки, словникова робота.

Українська мова – один із основних навчальних предметів у школі. Серед інших дисциплін її місце визначається великою роллю в суспільстві, у побудові навчальної роботи в школі, у розвитку духовних здібностей дітей: за допомогою мови, її лексики збагачуються знання учнів, виробляється їхній світогляд, формуються моральні норми поведінки. Вивчення всіх інших предметів великою мірою залежить від успішного засвоєння мови. Без мови не можна ні передавати, ні сприймати думок.

Досконале володіння мовою, її лексикою – одна з основних ознак високої освіченості і культури людини, і саме вчителі мови й повинні виховувати в

учнів любов до мови, навчити розуміти її красу, практично користуватися її багатствами.

Мовна проблема традиційно залишається однією з найскладніших у сучасному українському державотворенні. Варто нагадати, що саме Закон «Про мови», який було ухвалено в жовтні 1989 року, став фактично першим кроком на шляху становлення суверенітету України. Проте з плином часу процес розв'язання мовного питання в країні, на жаль, перейшов у площину політичного протистояння.

Ось чому саме школі належить основна роль у формуванні майбутніх активних творців нового життя в Україні, у вихованні з них національно самовідданих громадян, які б досконало володіли усім багатством своєї державної мови, культурою ведення розмови, уміли грамотно висловлювати свої думки.

Лексичне багатство – невичерпна скарбниця, з якої кожен черпає різноманітні засоби оформлення думки, реалізації різноманітних потреб і етичних норм спілкування. Вона є досконалим інструментом не лише формування власної думки й почуття, але й знаряддям впливу на інших людей.

Робота над розділом «Лексикологія» розкриває перед учнями багатство нашої мови, сприяє усвідомленню її системи, розширенню словникового запасу учнів, позитивно впливає на розвиток усної і писемної мови, формує культуру мовлення п'ятикласників. Нелітературне, ненормативне мовлення – це насамперед свідчення невихованості людини, а вже потім – її неосвіченості.

Це повністю стосується й сучасних проблем виховання культури мовлення учнів. Досить часто вчителям доводиться спостерігати безпорадність, алогічність невпорядкованість думки в різних формах її мовленнєвого втілення. Ось чому так важливо приділяти багато уваги вивченню курсу лексикології в загальноосвітніх школах, бо саме школа є початковою в становленні особистості учня, його думок, світогляду, мовлення.

Набутий досвід вивчення цього матеріалу в середній школі дає можливість п'ятикласникам усвідомити, що людина, яка володіє мовленнєвою

культурою, завжди справляє гарне враження. Але володіти цим треба не тільки в стінах навчального закладу, але й поза його межами. І правила, засвоєні на уроках з української мови, знадобляться їм на все життя.

Чинна програма з української мови передбачає вивчення в 5-х класах загальноосвітніх шкіл розділу «Лексикологія». Детальне ознайомлення учнів з цим розділом сприятиме засвоєнню лексико-семантичних особливостей української мови, розкриває перед п'ятикласниками словникове багатство мови, посприяє освідомленню лексичних явищ, що стосуються значення слова, допоможе сформувати вміння користуватися різними типами словників.

Як відомо, на вивчення цього розділу відведено небагато часу, тому робота з лексики та фразеології має продовжуватися на уроках з інших тем курсу мови упродовж усього навчання в школі.

Важливим аспектом роботи має бути практичне спрямування занять з цього розділу. У результаті ознайомлення з лексикологією української мови в такому плані в учнів мають сформуватися вміння зіставляти лексичне і граматичне значення слова, бачити відмінність між ними, у складних випадках тлумачити лексичне значення відомих слів, вживати відомі слова у властивому їм значенні, знаходити в тексті потрібні приклади, групувати їх.

У програму з лексикології для 5-го класу з огляду на вікові особливості учнів внесено відомості, що стосуються значення слова. Працюючи над лексикологією, вчителів варто спиратися на знання, вміння, навички, які учні здобули у початкових класах.

Питання вивчення лексикології в школі широко висвітлюється в працях таких мовознавців, як Л. М. Симоненко, Т. П. Симоненко, І. С. Олійник, Н. П. Пашковська, А. Г. Арсірі, В. Д. Ужченко тощо.

У шкільному курсі української мови розділ «Лексикологія» вивчається в 5 та 6 класах. Однак це не означає, що опрацьований лексичний матеріал мертвим пластом залягає лише в пам'яті учнів: він широко використовується у подальшій роботі над словом, при вивченні всіх розділів рідної мови. Перш за все це виконання лексичних вправ у контексті виучуваних тем із будови слова,

морфології, синтаксису, пунктуації, а особливо зі стилістики. Крім того, знання з лексики поглиблюються в учнів і в процесі позакласної роботи, а також на факультативних заняттях. Так, на уроках практичної стилістики виробляються лексичні вміння й навички редагування текстів, стилістично правильної побудови речень, формується усвідомлене, виважене ставлення до слова [2, с. 21].

Для оволодіння мовою у всіх особливостях і виявах необхідне штучне мовне середовище, яке створюється в школі і передусім, на заняттях української мови. Вирішальну роль у створенні такого середовища відіграє добре продумана система навчально-тренувальних вправ, у процесі яких формуються і вдосконалюються вміння і навички роботи з елементами тексту.

Важливим освітнім продуктом, який учень створює під час навчання, є письмовий текст. Аналітична робота над текстом має поєднуватися із вправами, які вимагають активного оперування мовним матеріалом – поєднання речень у фрагменти, побудова і перебудова складних синтаксичних цілих, конструювання окремих композиційних елементів тексту. Різноманітні вправи на текстовому матеріалі проводяться у ході підготовки до переказів і творів та під час аналізу учнівських письмових робіт з метою виявлення й усунення помилок і недоліків. *Навчальне редагування* є надзвичайно важливим видом роботи, метою якої є вдосконалення писемного мовлення учнів.

Прийом редагування ефективний тим, що різноманітні завдання на редагування дозволяють формувати в учнів уміння вдосконалювати власне писемне мовлення (особливо зв'язне), розвивати критичне ставлення під час добору фразеологічного матеріалу. Залежно від характеру помилок, котрих припускаються учні при створенні зв'язного тексту з фразеологізмами, завдання на редагування можуть бути на усунення неточних виразів, на урізноманітнення застосованих фразеологізмів, на забезпечення стильової єдності тексту.

Проте виправлення помилок – не єдине завдання навчального редагування. Не менше важливі, ніж правильність, й інші позитивні якості

мовлення – багатство і різноманітність мовних засобів, точність і виразність висловлювання, відповідність конкретним умовам мовної комунікації. Тому редагування може полягати в усуненні неточних, двозначних висловів, в урізноманітненні застосованих мовних засобів, в забезпеченні єдності стилю, у зміні стилістичного забарвлення висловлювання. Певних змін може вимагати композиція тексту, навіть його обсяг.

Теоретичні відомості з мови є опорою для практики мовленнєвого розвитку. Розуміння учнями важливості для редагування (власного чи чужого тексту) таких понять як текст, його структура, способи і засоби міжфразного зв'язку, стилі і жанри мовлення, мовні норми, культура мовлення, свідчить про свідоме опанування мови і мовлення.

Лексика української мови вивчається у двох напрямках: розділ «Лексикологія» і робота над словом у процесі навчання мови в 1-4 і 5-11 класах. Ці два аспекти вивчення словникового складу рідної мови вимагають розрізнення таких понять, як «вивчення лексики» і «словникова робота». Вони не завжди чітко розрізнялись у методиці, очевидно, тому, що слово є об'єктом вивчення і лексикології, і словникової роботи. На уроках лексикології в 5-6 класах діти вивчають слово як одиницю лексичного рівня мови, ознайомлюються з багатством словникового складу української мови. Словникова робота, тобто робота над збагаченням словникового запасу учнів, проводиться на всіх уроках української мови, починаючи з 1 класу, і має свої особливості [3].

У словниковій роботі необхідно враховувати основні ознаки слова та його місце в системі мовних одиниць.

Завдання словникової роботи на уроках української мови:

- 1) збагачення словникового запасу учнів за рахунок засвоєння нових слів, синонімів, антонімів до відомих їм слів;
- 2) формування умінь і павичок визначати семантику, емоційно-експресивне забарвлення слів і правильно користуватися ними;

3) формування умінь і навичок правильного вживання з урахуванням сполучуваності слів;

4) розвиток умінь доцільного використання слів залежно від типу і стилю мовлення;

5) виховання в учнів мовного чуття, естетичного смаку до краси слова;

б) попередження і виправлення лексичних недоліків у мовленні учнів [4].

Словникова робота на уроках української мови здійснюється за певними принципами. Дослідники виділяють п'ять таких принципів: позамовний, синтагматичний, парадигматичний, функціональний і контекстуальний [6].

Словникова робота повинна спиратися на знання, набуті учнями в процесі засвоєння лексики і фразеології. Сучасна методика рекомендує вивчення слова і проведення словникової роботи на всіх рівнях – фонетичному, словотвірному, морфологічному, лексичному і синтаксичному. У центрі уваги вчителя повинні стати такі основні об'єкти словникової роботи:

1) слова і стійкі словосполучення, з якими учні зустрічаються вперше або значення яких не зовсім розуміють;

2) лексико-семантичні ряди, групи слів, що функціонують у різних контекстах;

3) співвідносні лексичні засоби: слова активної і пасивної лексики, літературні і позалітературні слова, нейтральні і стилістично забарвлені слова тощо;

4) словниковий запас учнів, відповідність його літературній нормі.

Основою словникової роботи є опора на лексичне значення слова. На фоні цього поняття визначається зміст словникової роботи: пояснення значень нових слів, робота над спільним і відмінним у значенні слів, встановлення системних відношень між словами, добір стрижневих слів і виражальних засобів для конструювання певного висловлювання, виявлення лексичних недоліків свого і чужого мовлення [1].

Опираючись на всі вище зазначені пункти, варто підмітити, що словникова робота також виступає як засіб редагування на уроках української мови при вивченні лексики зокрема.

Для прикладу під час вивчення у 5 класі синонімів можна використовувати такі вправи:

Відредагуйте текст, використовуючи синоніми.

Мишко любить ходити до дідуся в гості. Дідусь завжди з радістю зустрічає Мишка. Дідусь пригощає Мишка смачними яблуками, грушками, цілющим медом.

Мишко із задоволенням працює у дідусевому саду. Мишко може і води бджілкам-трудівницям налити, і суху гілочку на яблуньці зрізати.

Радіє дідусь – славний помічник росте!

Відредагуйте текст так, щоб уникнути повтору слів.

Ведмежатко зупинилося на галявині. Ведмежатко злякано прислухається до шелесту дерев. Лячно ведмежаткові самому у лісі.

Знайдіть у реченнях лексичні помилки – зайві слова. Запишіть відредаговані речення.

*1. Радіокоментатор розповість по радіо про хід спортивного матчу.
2. Український режисер Олександр Довженко першим створив перший звуковий фільм. 3. Передплату преси, газет і журналів продовжено ще на місяць. 4. За допомогою комп'ютерної мережі Інтернет послання дійде швидко, за лічені секунди на інший кінець світу.*

Таким чином, комунікативне орієнтоване вивчення мови має спиратись на психолінгвістичні дослідження у галузі тексту як продукту мовленнєвої діяльності, відображає певну ситуацію спілкування. Методичний аспект використання текстів на уроках мови ґрунтується на розумінні тексту як мети, засобу володіння мовою і мовленням. Робота з текстом дає можливість предметніше розв'язувати проблеми внутрішньопредметніших зв'язків, показувати функціонування у мовленні всіх одиниць усіх рівнів, переводити спостереження за відповідними мовними явищами, реалізувати лінгвістичний,

комунікативний, етно-культурний та діяльнісний компоненти нового змісту навчання української мови. Безперечно, робота з текстом на уроках розвитку зв'язного мовлення і вивчення нового матеріалу має свою специфіку, що стосується комплексного характеру завдань. Виконання ж творчих робіт на уроках будь-якого типу має більше спільного, аніж відмінного.

Словниково-семантична робота – збагачення мовлення учнів комунікативно значущою лексиною. Цьому сприяють такі види робіт: знаходження незнайомих слів або тих, значення яких потрібно уточнити; семантизація слів, добір синонімів, антонімів; тематичне угруповання слів, вилучення зайвих; спостереження за функціонуванням слів у текстах, стилістичний експеримент.

Лексичні вправи займають важливе місце в системі роботи над словом як на уроках вивчення лексики, так і на інших уроках української мови. Ці вправи сприяють засвоєнню визначених програмою відомостей і понять з лексики, виробленню лексичних умінь і навичок, забезпечують здійснення органічною зв'язку лексики з іншими розділами шкільного курсу мови і проведення систематичної роботи з лексики. Крім того, вони активізують діяльність учнів, збагачують їхній словниковий запас, виховують увагу до слова, його значення і вживання, розвивають логічне мислення. Зміст вправ дає широкі можливості для виховної роботи на уроках української мови [2, с. 6].

Лексичні вправи спрямовані на з'ясування семантики слова, його основних ознак, ознайомлення з словниковим складом української мови, сферою вживання різних лексичних шарів. Вони розраховані на усвідомлення значення слова, його суті. Наприклад:

Користуючись «Коротким тлумачним словником рідної мови», з'ясуйте, які значення можуть мати слова: *благословенний, вдосвіта, вітражі, глашатай, джура, докільля, експонат, жорна, заздалегідь, запаски, заповіт, імператор, куреня, лампадка, молотило, неосязжний, праведний, правий, спозаранку, химерний, титан.*

Лексико-граматичні вправи використовуються для засвоєння знань з граматики і повторення теоретичних відомостей з лексики, збагачення словника, розвитку мовлення учнів. Як приклад, подаємо такі вправи:

Користуючись тлумачним словником, визначте лексичне значення кожного ряду слів: *аматор, крос, енергія, подив, юнь, почерк, мова; гарний, колективний, гуманний, благодатний, високий, знатний, цікавий; крокувати, махати, недочути, описувати, біліти, запевняти, думати.*

Визначте, до якої частини мови належать спільнокореневі слова. Поясніть їх лексичне значення. Складіть речення з словами, що належать до різних частин мови.

Гнути, гнутий, гнутися, гнуття, гнучкий, гнучкість, гнучко; дріб, дрібний, дрібненький, дрібно, дрібнити, дрібниця, дрібнішати; клик, заклик, покликати, кликати, кликун, кличний, заклично; метал, металевий, металевість, металева, металіст, металізувати, металобрухт, металознавець, металорізний, металург, плекати, плекатися, плекання.

Отже, робота над вивченням лексики в школі спрямована на збагачення активного словника учнів, розвиток зв'язного мовлення, вироблення навичок свідомого оволодіння новими словами, уточнення значення і сфери вживання відомих слів.

Основними напрямками роботи над словом є збагачення, уточнення, активізація словника, та усунення нелітературних слів. Збагачення словника – це процес засвоєння незнайомих учням слів, у результаті якого цілеспрямовано розширюється словниковий запас учнів і розвивається виразність їхнього мовлення. Це і робота над засвоєнням лексичного значення слова, робота над усвідомленням прямого і переносного значення слів, багатозначністю та омонімією, робота над синонімами, вивчення антонімів.

Методика ознайомлення з новим словниковим словом включає кілька етапів: ознайомлення із словом, усвідомлення його значення, аудіювання, різниця між вимовою та написанням, підбір спільнокореневих. Важливо, щоб учитель у процесі роботи над словником дітей здійснював постійний

міжпредметний зв'язок (наприклад, уроків читання і письма, читання і музики та ін.). Це привчає дітей краще приглядатися до лексичного багатства і стилістичних можливостей рідної мови, сприяє розвитку загальної мовленнєвої культури. І разом з тим потрібно час від часу відводити окремі уроки, що передбачаються для розвитку мовлення.

Список літератури

1. Адаменко С. Лексикологія у 5 класі. *Українська мова та література*. 2001. № 38. С. 5–8.

1. Біляєв О. М., Мельничайко В. Я. та ін. *Методика вивчення української мови в середній школі*. Київ : Радянська школа, 1987. 231 с.

2. Біляєв О. М., Симоненкова Т. П., Симоненкова Л. М., Ярмолюк А. В. *Українська мова*. Київ : Педагогічна думка, 2001. 215 с.

3. Забіяка В., Забіяка І. *Фразеологічний словник. Лексичні завдання і головоломки : посібник для початкової школи*. Тернопіль : Підручники і посібники, 2000. 437 с.

4. *Практикум з методики навчання української мови / за редакцією М. І. Пентилюк, С. О. Караман, О. В. Караман, О. М. Горошкіна, А. В. Нікітіна, І. В. Гайдаєнко, Т. Г. Окуневич, З. П. Бакум, Н. М. Дика*. Київ : Ленвіт, 2003. 302 с.

5. Ужченко Т. П. *Дидактичний матеріал з української мови. Лексика і фразеологія*. Київ : Радянська школа, 1992. 120 с.

6. Хома О. *Методика роботи над словниковими словами з погляду текстоцентричної технології навчання*. *Початкова школа*. 2016. № 1. С. 6–9.